

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

A területi kohézió jövője és a kapcsolódó uniós aktualitások

Móricz Ádám

területfejlesztési referens

ETT Műhely

Esztergom, 2017. március 7.

I.

Mi a területi kohézió és miért foglalkozunk vele?

Az uniós „területi politika” fejlődésének állomásai

Már a Római Szerződésben (1957) is megjelenik a gazdasági és társadalmi kohézió igénye:

- A tagállamok „*megerősítik gazdaságaik egységét és biztosítják azok harmonikus fejlődését a régiók között fennálló különbségek csökkentésével, a kevésbé kedvező helyzetűek elmaradásának a csökkentésével*”.

Regionális politika kialakulása:

- közös piac -> belső piac -> egységes piac
- bővítéseket (1973, 1981, 1986) követően kiéleződő területi különbségek
- Európai Regionális Fejlesztési Alap megszületése (1975)
- gazdasági és társadalmi kohézió elsődleges joganyagba kerül: Egységes Európai Okmány (1986)

Kohéziós politika (Maastrichti Szerződés, 1993)

- gazdasági és társadalmi kohézió tovább erősödik

Hogyan tervezze meg az unió a területi fejlődését?

A területi kohéziós szakpolitika megszületése

Előzménye két nemzeti tervezési rendszer

a **francia** területi irányítási rendszer („aménagement du territoire”):
központi tervezés, programszintű végrehajtás,
pénzügyi tervek és projektek menedzsmentje

a **német-holland** területrendezés és területi tervezés („Raumordnung, Raumplanung”):
integrált területfelhasználás tervezése,
szabályozási tervek készítése

Az uniós szintű területfejlesztés úttörője: **Jacques Delors** (1985-1995)

DE! Szabályozási, területhasznosítás szintű EU-s beleszólást nem akartak a tagállamok

Uniós hatáskörök közé sem került (pl. Maastricht, Lisszabon)

Területi kohézió

A területi kohézió jelentősége, értelmezése

Lisszaboni szerződés (2009) óta a területi kohézió a kohéziós politika harmadik pillérje a gazdasági és a szociális kohézió mellett.

- az uniós intézményeknek továbbra sincs területi kohézióhoz kapcsolódó önálló jogkörük.
- a területi kohézió az uniós szintű területi tervezést, területrendezést jelenti/helyettesíti.

Fogalmi „zűrzavar”:

- előbb kezdte el használni a politika, mint a tudomány -> nincs szakmai konszenzus
- politikai szinten „szándékosan” nincs definiálva
- néhány értelmezés:
 - Lisszaboni Szerződés: „Átfogó harmonikus fejlődésének előmozdítása érdekében az Unió úgy alakítja és folytatja tevékenységét, hogy az **a gazdasági, társadalmi és területi kohézió erősítését** eredményezze. Az Unió különösen a különböző régiók fejlettségi szintje közötti egyenlőtlenségek és a legkedvezőtlenebb helyzetű régiók lemaradásának csökkentésére törekszik. (...)”
 - Területi Agenda 2020: „előmozdítani a **konvergenciát a fejlettebb és a kevésbé fejlett térségek között**”
 - Zöld Könyv: „a **sokféleséget az egész EU fenntartható fejlődését támogató tényleges erőforrásává formálni**”
 - 5. Kohéziós Jelentés (2010): „a területi kohézió megerősíti a **szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a fenntartható fejlődés, a funkcionális földrajz és a területi elemzés jelentőségét**”
 - A 6. Kohéziós Jelentés (2014) a **Lisszaboni Szerződésben foglalt összes célkitűzés (!)** tartalmával azonosítja

A területi kohézió értelmezése

A területi kohézió egy olyan cél, amelynek eredménye a harmonikus, kiegyenlített társadalmi, gazdasági, környezeti, területi fejlődés.

- Alapeleme a **területi alapú („place-based”) szemlélet** és a decentralizáció
- Figyelembe veszi az egyes **térségek közötti és a térségen belüli különbségeket**, valamint azok kapacitásait és **fejlődési potenciáljait**.
- Ösztönzi a **területek belső erőforrásainak feltárását**, fenntarthatóságuk megteremtését, a versenyképesség feltételeinek kialakítását és további biztosítását, a **területi együttműködések**et.

Önálló tématerületei, szempontjai:

- A területi szemléletnek valamennyi ágazati szakpolitikát át kell hatnia.
 - Területi kohézió, mint harmadik horizontális célkitűzés (?)
 - Területi hatások vizsgálata: Az ágazati fejlesztések gazdaságra, foglalkoztatásra, élet- és környezetminőségre, elérhetőségre, valamint infrastrukturális ellátottságra gyakorolt hatásai összességében pozitívak legyenek térségi szinten.
- **Átfogó és integrált területi tervezés**
 - Területi szinergia: A fejlesztések területi szinergiája érdekében egy adott fejlesztés más térségi fejlesztésekkel való harmonikus kapcsolatának biztosítása.
- A hátrányos földrajzi adottságok figyelembevétele a támogatási politikában

A területi kohéziót megalapozó uniós dokumentumok

Európai Területfejlesztési Perspektívák (1999)

- uniós hatáskör híján a Tanácsban indult meg kormányközi alapon a területfejlesztési koncepció alkotás
- EU15-re vonatkozott
- orientációs jellegű, nem jelentett kötelezettséget
- integrált szemlélet, minden területi fejlődésre ható tevékenységet lefedett
- közvetlen eredmény: ESPON program elindítása

Kohéziós jelentések (1996), 2001, 2004, 2007, 2010, 2014

- Az Európai Bizottság „érdekeltségét” mutatják.

Területi Agenda (2007)

- A területi szempontok érvényre juttatása a különböző szakpolitikákban
- Területi problémák azonosítása az uniós fejlesztési prioritások megfogalmazása érdekében kezelési intézkedéseket.

Zöld Könyv a Területi Kohézióról (2008)

- Fókuszba kerülnek a hátrányos földrajzi adottsággal rendelkező térségek („lobbi”)

Területi Agenda 2020 (TA2020)

Az Európai Unió Területi Agendája 2020

Egy sokszínű régiókból álló, befogadó, intelligens és fenntartható Európa felé

a területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterek
2011. május 19-én, Gödöllőn tartott informális ülésén született megállapodás

HU

Jelentősége:

- magyar elnökség alatt fogadták el (2011)
- A területi dimenzió politikai szintre került, **területi elv felértékelődését** jelentette.

Területi prioritások:

- Többközpontú és kiegyensúlyozott területfejlesztés;
- Integrált város- és térségfejlesztés;
- **Határon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja a globális versenyképesség elérése érdekében;**
- Helyi gazdaságokon alapuló régiók versenyképességének növelése;
- Egyének, közösségek és vállalkozások hozzáférése javítása (elérhetőség);
- Ökológiai, természeti és kulturális értékek kezelése.

Unió intézmények a területi kohéziós szakpolitikában

Informális fórumok a soros elnökségek szervezésében

- Területfejlesztésért felelős miniszterek fóruma
- Területfejlesztésért felelős középvezetői (DG) találkozók
- Területi Kohéziós Kapcsolattartó Pontok Hálózata és Városfejlesztési Csoport

Tanács

- Unió kompetencia híján nincs önálló tanácsi formáció sem!
- Területi kohéziót érintő ügyek jellemző „útja”: SMWP -> COREPER -> ÁÜT

Európai Bizottság (DG REGIO)

- Területi Kohéziós és Városi Ügyek Szakértői Csoport (EGTCUM)

Európai Parlament

- EP REGI Bizottság

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és Régiók Bizottsága

- véleményeznek

II.

Az EU soros elnökségeinek területi kohézióhoz kapcsolódó eredményei

Luxemburgi elnökség (2015. július-december)

Területi kohézióhoz kapcsolódó célkitűzések:

- (1) Területi kohézió érvényesítésének tapasztalatai összegyűjtése
- (2) Területi scenáriók és jövőképek
- (3) Határon átnyúló együttműködések jogi akadályainak felmérése

Eredmények, következtetések:

- **TA2020 félidei felülvizsgálata:** a célokön változtatni nem szükséges
- **referenciadokumentum** készült a területi kohéziót érintő **operatív és gyakorlati feladatokról**
- **területi scenáriók és európai jövőkép alkotásának megindítása** a kohéziós politika jövőjének megalapozásához (azóta önálló ESPON projekt)
- a **migrációs kérdés** ESB alapokból történő kezelésének lehetősége (HU tiltakozás ellenére bent maradt)
- munkacsoport felállítása a **határon átnyúló együttműködési projektek megvalósításának jogi akadályainak leküzdésére**

LU PRES öröksége

Munkacsoport a határon átnyúló együttműködések jogi akadályainak megoldására

FR és a LU elnökség kezdeményezésére kezdődött el a közös munka

- A munkafolyamat az Európai Bizottság „CBC Review” tevékenységéhez igazodik.
- résztvevők: Európai Bizottság, Európai Parlament, Régiók Bizottsága, Európai Beruházási Bank, tagállamok
- Magyar részről a KKM és a CESCO aktívan részt vett.

Célok:

- a határon átnyúló és transznacionális együttműködések jogi akadályainak felmérése
- a működő jogi és pénzügyi eszközök feltérképezése
- megoldási javaslatok kidolgozása a jogi akadályok elhárítására

Státusz:

- 4 munkacsoport-ülés: 2016. júl. 5., szept. 29., dec. 14., 2017. feb. 16.
- Záró jelentést a 2017. áprilisi DG ülésen mutatják be.

Várható eredmény:

- 3 megoldási javaslatból álló csomag, amelyet az Európai Bizottság figyelembe vehet a 2020 utáni jogszabályok tervezésénél

LU PRES öröksége

Határon átnyúló jogi problémák - megoldási javaslatok

1. Új jogi eszköz koncepciója: „European Cross-Border Convention”

- A határon átnyúló projektek esetében egyedi jogharmonizációra nyílna lehetőség: az egyik országban működő partner a másik állam jogát használhatná.
- Csak az adott határon átnyúló tevékenységre (projektre) vonatkozna, annak működéséig.
- Az engedélyezési és egyéb eljárásokat egyszerűsíténé.
- Önkéntesen alkalmazható.
- Nem cél új nemzeti keretjogszabály megalkotása (mint pl. ETT törvény), az eszköz alkalmazását eseti alapon hatósági döntéssel lehetne jóváhagyni.

2. Többszintű együttműködési folyamat a határon átnyúló akadályok leküzdésére

- Nemzeti szinten: kormányzati koordináció és összhang teremtése, kormányközi egyezmények
- CBC szinten: helyi hatóságok, szereplők együttműködése az információ és koordináció hiányából fakadó akadályok leküzdésére

3. Európai szakértői hálózat

- MOT, CESCO, Nordic Council, AEBR stb szervezetek bázisán
- tapasztalatok és jó gyakorlatok terjesztése, uniós szint segítése

Holland elnökség (2016. január-június)

Területi kohézióhoz kapcsolódó célkitűzések:

- (1) Az EU területi jövőképe, területi scenáriók
- (2) „Better Regulation” lehetőségei a határon átnyúló együttműködésekben
- (3) Területi hatásvizsgálatok szerepe a területi tervezésben
- (4) Klímaadaptáció és területfejlesztés
- (5) Városfejlesztés új irányainak felmérése, meghatározása

Eredmények, következtetések:

- a területi jövőképekkel, határon átnyúló együttműködésekkel kapcsolatos szakértői munka folytatása (munkacsoporti találkozók, érintett intézmények együttműködése).
- javaslat az uniós intézmények felé **területi hatásértékelés** elvégzésére a jogalkotás során (digitális egységes piac, belső piac, foglalkoztatás, környezetvédelem, új migrációs politika)
- a **klímaváltozáshoz való alkalmazkodás elősegítése a területi kohézió** eszközeivel.
- (Városfejlesztés vonatkozásában fontos eredmény volt az unió **Városi Agendájának** elfogadása.)

Területi kohézióhoz kapcsolódó célkitűzések:

- (1) Többközpontú fejlődés és a területi együttműködések
- (2) Klímaadaptáció és a települési életminőség

Eredmények, következtetések:

- a **területi együttműködések szerepének felértékelése** a többközpontú területi fejlődés elérésében
- a **klímaváltozáshoz való alkalmazkodás** elősegítése a területi kohézió eszközeivel
- javaslat **munkacsoport felállítására a klímaváltozás területi kohézióra és a települési életminőségre** gyakorolt negatív hatásai elleni fellépés érdekében
- **területfejlesztés és területi kohézió közötti kapcsolat erősítése**, a zöld infrastruktúrák szerepének erősítése

Területi kohézióhoz kapcsolódó fő célkitűzés:

Különleges földrajzi adottságokkal rendelkező területek fenntartható fejlődésének kihívásai és lehetőségei

(szigetek, hegyvidékek, ritkán lakott területek, tengerpartok)

Várt eredmények, következtetések:

- az **elérhetőség**, mint területi fejlettséget befolyásoló földrajzi tényező szerepének feltárása
- a szigetjellegű területek földrajzi problémáinak megértése
- javasolt **szakpolitikai megoldások a különleges földrajzi adottságokkal rendelkező területek** problémáinak kezelésére
- a földrajzi hátrányok előnyökké formálásának lehetőségei

III.

Az Európai Bizottság egyes területi kohéziót érintő kezdeményezései

CBC Felülvizsgálat

Az Európai Bizottság által indított átfogó értékelési folyamat („CBC Review”)

Célja:

- a határon átnyúló kapcsolatok, együttműködések szerepének, jelentőségének, megítélésének felmérése
- résztvevők: állampolgárok, határ menti ügyekben érintett gazdasági szereplők, intézmények

Státusz:

- Előzménye egy határszakaszokra fókuszáló EUROBAROMETER felmérés (2015. szept.).
- EB online társadalmi konzultáció (2015. szept. 21. – dec. 21.)
Kérdések a határok egyedi felfogására, megélésére vonatkoztak (pl. közlekedés, lakóhelyválasztás stb).
- EB saját elemzéseket, belső és kisserződött tanulmányokat is készített, valamint 4 workshopot is szerveztek.
- EB jelentése 2017. szeptemberben jelenik meg.

Várható eredmény:

- A tapasztalatokat pozitívan, előremutatón összegző dokumentum(ok), amely a határon átnyúló együttműködési munkacsoport eredményeit (pl. European Cross-Border Convention) is magában foglalja

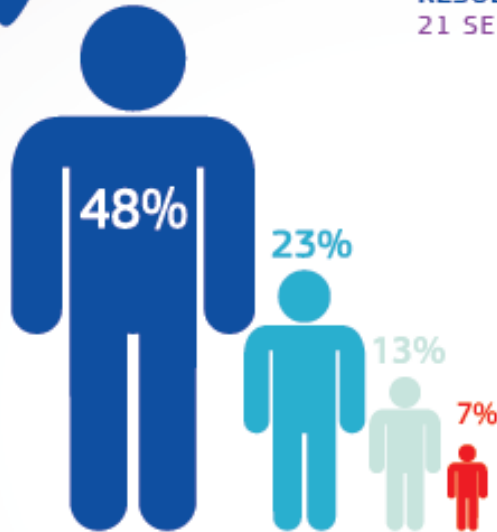
623 REPLIES

84% Are resident of/based in a border region *

OVERCOMING OBSTACLES IN BORDER REGIONS

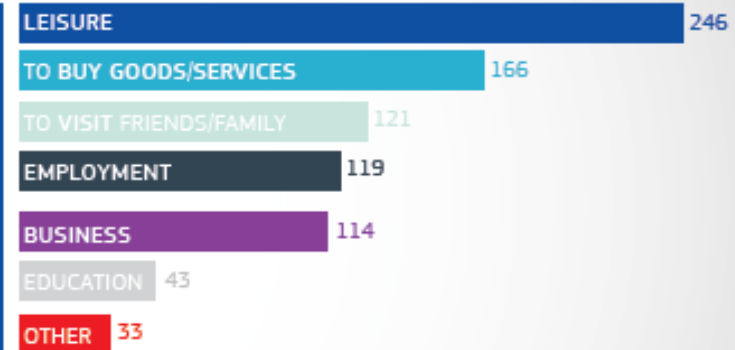
RESULTS OF THE ONLINE PUBLIC CONSULTATION
21 SEPTEMBER - 21 DECEMBER 2015

PROFILE OF RESPONDENT

PURPOSE

FOR CROSSING THE BORDER

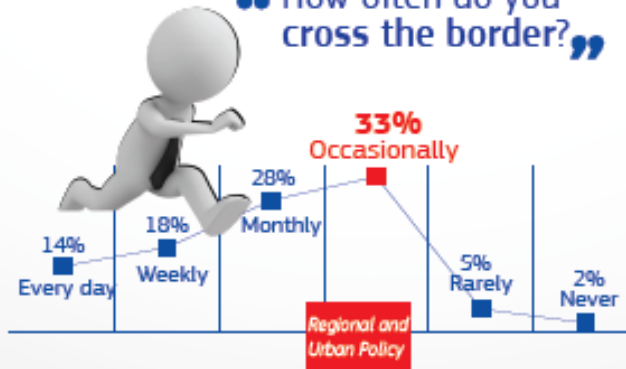
YES 81%

NO 19%

Have you heard of **INTERREG/ETC**?

“ How often do you cross the border? ”

PERCEPTION OF THE BORDER

„INTERREG programok jövője”

Az Európai Bizottság és az INTERACT III program által indított szakmai konzultáció sorozat az INTERREG programok jövőjéről

Célja:

- az INTERREG (ETE és kiemelten transznacionális) programok végrehajtási tapasztalatainak értékelése
- párbeszéd az európai területi együttműködési programok jövőjéről

Fókuszban:

- ETE programok célja, struktúrája, egyedi, területi problémák kezelésének lehetőségei
- Adminisztráció csökkentése, kommunikáció fejlesztése

Státusz:

- 4 műhelybeszélgetés: 2016. máj. 17-18., nov. 8-9., dec. 6., 2017. feb. 28.
- Összegző jelentés 2017-ben elkészül.

Várható eredmény:

- Javaslatokat, szempontokat összegző orientációs dokumentum, amely a 2020 utáni ETE programokkal kapcsolatos uniós tervek és a programok elkészítése során figyelembe vehető.

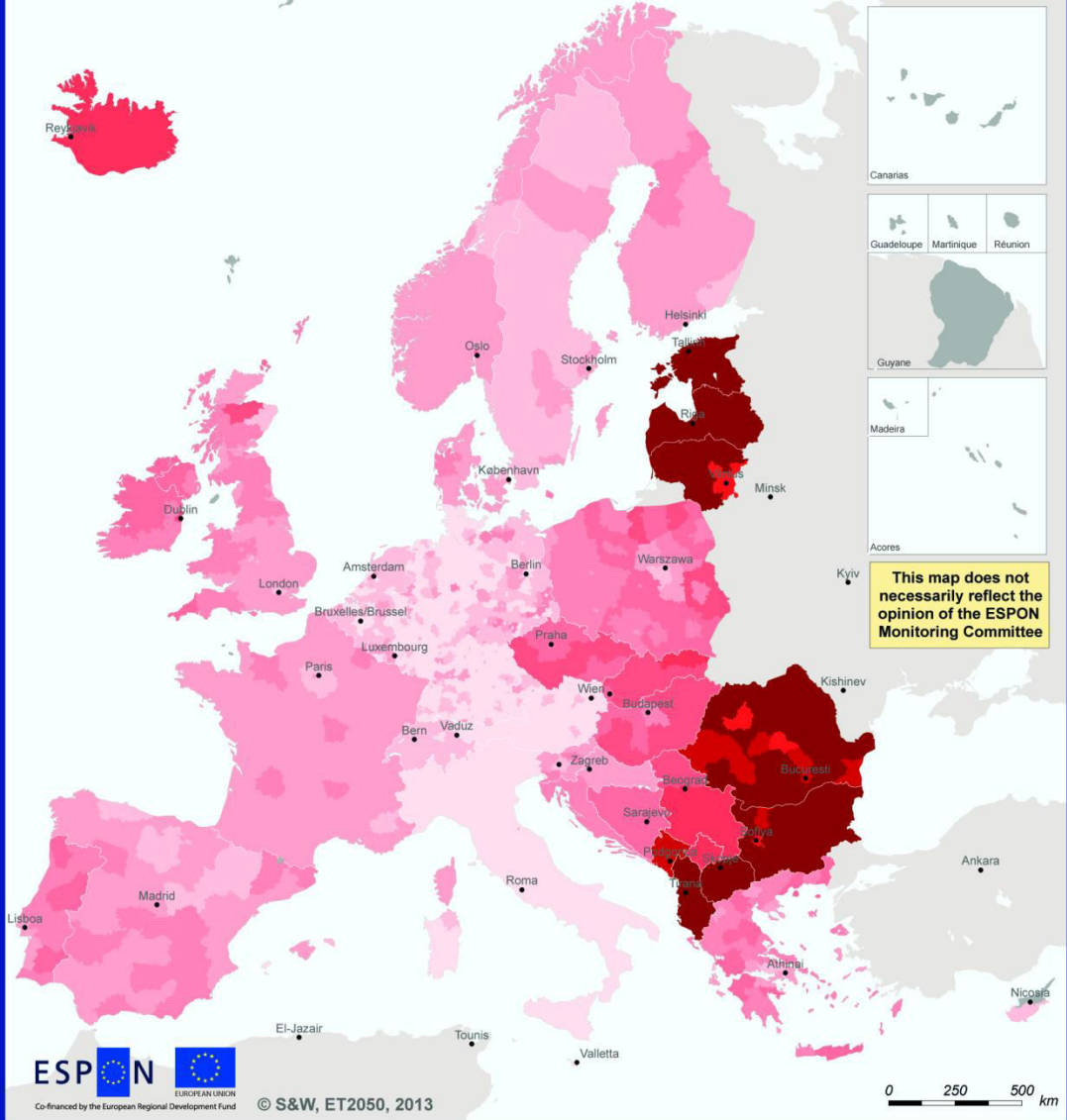

Az **ESPON 2020** („*Európai Megfigyelő Hálózat a Területi Fejlődésért és Kohézióért*”) Program a területfejlesztéshez, területi kohézióhoz és más szakpolitikákhoz kapcsolódó stratégiák, programok alátámasztása érdekében

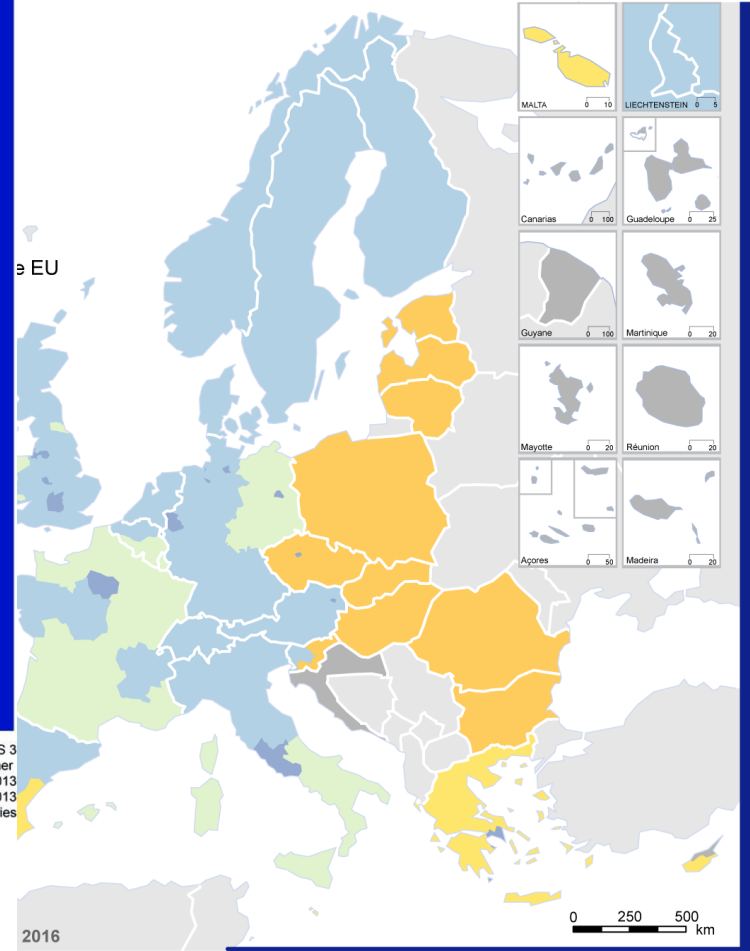
- területi tények, folyamatok feltárását és
- európai területi trendek, perspektívák és politikai hatások elemzését végzi
- kutatóhálózatok támogatásán keresztül.

Az ESPON program fő tevékenységei:

1. Alkalmazott kutatási projektek
2. Célzott elemzések elkészítése
3. Területi tervezés eszköztárának fejlesztése
4. Területi tények, következtetések terjesztése

territorial cooperation

Mean annual change in GDP per capita (%), 2011 - 2051

	2.8 - 3.0		1.8 - 2.0		no data available
	2.6 - 2.8		1.6 - 1.8		
	2.4 - 2.6		1.4 - 1.6		
	2.2 - 2.4		1.2 - 1.4		
	2.0 - 2.2		1.0 - 1.2		

Regional level: NUTS 3
 Source: Spiekermann and Wegener
 Urban and Regional Research (S&W), 2013
 Origin of data: SASI Model, 2013
 © EuroGeographics Association for administrative boundaries

Regional level: NUTS 2 (2010)
 Source: ESPON EGTC, 2016
 Origin of data: ESPON TERCO, 2012
 © UMS RIATE for administrative boundaries

Menetrend (?)

Soros elnökségek	
Észt elnökség	2017. II. félév
Bolgár elnökség	2018. I. félév
Osztrák elnökség	2018. II. félév
<i>Területi Agenda 2020+</i>	<i>??? 2018-2020 ???</i>
Európai Bizottsághoz kapcsolódó események	
„Fehér Könyv Európa jövőjéről”	2017. március
Kohéziós Fórum	2017. június (Brüsszel)
7. Kohéziós Jelentés megjelenése	2017. ősz
Régiók és Városok Európai Hete („Open Days”)	2017. október 9-12.
Városok Fóruma	2017. december (Rotterdam)
<i>Többéves pénzügyi keretre vonatkozó javaslat</i>	<i>??? 2018 ???</i>
<i>Kohéziós politikai jogszabály-tervezetek</i>	

Milyen kihívásokkal nézünk szembe?

Változás kezdődött a lisszaboni folyamattal (2000-től kezdődően)

- A strukturális és a kohéziós alapok „elvesztik önállóságukat”
- A területiség gyengülése napjainkban:
 - **EU2020 stratégia és a tematikus koncentráció területileg „vakok”**
 - integrált területi eszközök (pl. ITI, CLLD) relatív népszerűtlensége
 - a **szolidaritás helyett a gazdaságfejlesztés, munkahelyteremtés és versenyképesség** fontosabb
 - régiók szerepét a **nemzeti (országok felzárkóztatása) és a városi szint** veszi át, a regionális/területi különbségek mérséklése nemzeti felelősségbe megy át

A 2020 utáni uniós támogatáspolitikai lehetőségek és feltételek még nem ismertek, a folyamat előrehaladását számos kihívás lassítja:

- **Brexit**
- **Migráció** és politikai következményei
- **Juncker-csomag és „Fehér könyv”** területi következményei, további hangsúlyeltolódások a területi alapú forráselosztás kárára:
 - *ágazati, nagyprojektek felértékelődése???*
 - *közvetlen költségvetési támogatások???*
 - *városok szerepének erősödése???*

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

Köszönöm a figyelmet!

Móricz Ádám

területfejlesztési referens

NEMZETGAZDASÁGI MINISZTERIUM

Gazdaságtervezésért és Versenyképességért Felelős Helyettes Államtitkárság

Területfejlesztési Tervezési Főosztály

E-mail: adam.moricz@ngm.gov.hu